

злочинного посягання, – право на яке зазначено у правовстановлюючих документах, які безпосередньо співвідносять особу власника й об'єкт нерухомого майна.

На думку Н.В. Павлової, лише набувши права на це житло, злочинець має можливість у подальшому здійснювати щодо нього цивільно-правові операції та отримувати від цього прибуток. Грошові кошти можуть виступати предметом шахрайства, вчиненого щодо об'єктів нерухомого майна громадян, але за умов, що злочинець заволодів грошима, не отримуючи при цьому права на житло. Це особливо проявляється у випадках, коли шахрай укладає угоду стосовно відчуження житла таким чином, щоб у подальшому її можна було у судовому порядку визнати недійсною. За таких обставин дії шахраїв спрямовані не на отримання права на житло, а на одержання різниці між інвентаризаційною вартістю житла, зазначеної у договорі, та фактично виплаченими грошима, сума яких у договорі не зазначається. Шахрайство, предметом якого є грошові кошти, проявляється також у разі несплати іншій стороні грошей як доплати у разі обміну меншої житлової площі на більшу, отримання грошей до оформлення документів, у разі розрахунків тощо [3, с.65].

Таким чином, для шахрайства у сфері обігу нерухомості громадян характерним криміналістичним елементом є не лише предмет (житло), а й об'єкт (право на житло), адже, не володіючи правом на житло, шахрай не може ним повною мірою розпоряджатися.

Список використаних джерел:

1. Матышевский П.С. Преступления против собственности и смежные с ним преступления / П.С. Матышевский. – К. : Юринком, 1996. 238 с.
2. Микитчик А.В. Кримінологічні засади запобігання шахрайству з нерухомістю: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. К., 2008. 216 с.
3. Волженкин Б. В. Мошенничество / Б. В. Волженкин. – СПб., 1998.
4. Павлова Н.В. Розслідування шахрайства при укладанні цивільно-правових угод щодо відчуження житла: Монограф. – Д.: Дніпр. Ун-т внутр. справ, 2007. – 216 с.

Російський Ілля Костянтинович
аспірант кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРАДІЖОК З ПРИМІЩЕНЬ МАГАЗИНІВ

Встановлення особи, яка вчинила злочин, є одним із головних завдань розслідування. Для вирішення цього завдання на початковому

етапі слідчому необхідно мати принаймні мінімальні відомості про особу злочинця, особливо, коли крадіжку вчинено в умовах неочевидності. Саме тому дані про особу злочинця, що складають окремий елемент криміналістичної характеристики, дуже важливі для розслідування. На думку В.А. Жбанкова, вони допомагають: «визначити особливості відображення властивостей особи злочинця при підготовці, вчиненні та приховуванні злочинів; розробити систему слідів, що відображають соціальні, психологічні і біологічні властивості особи злочинця, та виявити інші джерела інформації про нього; визначити систему техніко-криміналістичних і тактичних методів і засобів зі збирання, дослідження, оцінки та використання інформації про особу злочинця; встановити взаємозалежність і взаємозв'язки між соціальними, психологічними та біологічними властивостями злочинця, що містяться у джерелах інформації про нього; на основі зібраної інформації та виявлених взаємозв'язків між соціальними, психологічними, біологічними властивостями побудувати модель особи, яка вчинила злочин; визначити систему пошукових заходів щодо встановлення особи злочинця; на основі виявлених закономірностей між елементами злочинної діяльності розробити систему типових версій щодо особи, яка вчинила злочин, стосовно тих або інших видів злочинних діянь, у тому числі й на базі ЕОМ» [1, с. 9].

Відомості про особу злочинця є складовими елементами теорії багатьох наук кримінально-правового циклу: криминології, кримінального права, кримінального процесу, юридичної психології тощо. У криміналістиці також приділяється значна увага розробці окремих складових характеристики особи злочинця, які у комплексі з іншими елементами криміналістичної характеристики утворюють цілісну систему, що сприяє пошуку злочинця та вирішенню інших завдань розслідування.

Науковці у криміналістичному аспекті розглядають особу злочинця по-різному. Ми погоджуємось з думкою О.Н. Колесниченка та В.О. Коновалової, що «зміст такого елемента криміналістичної характеристики, як особа злочинця визначається комплексом ознак, специфічних для осіб, які вчинили злочини даного виду та важливих для їх успішного розкриття та розслідування» [2, с. 46]. Тобто, для характеристики особи злочинця з криміналістичної точки зору враховуються насамперед властивості особи, що відображаються у способах вчинення та приховування злочину, слідах, що утворюються при використанні певного способу, створюють сприятливі умови обстановки вчинення злочину та іншим чином впливають на механізм злочинного посягання.

Однак для встановлення та розшуку злочинця іноді цих даних недостатньо. Саме тому в криміналістиці використовуються відомості щодо особи злочинця, запозичені з інших галузей знань, що в комплексі надають слідчому повну інформацію про особу. Важливими є його

соціально-побутові якості, риси характеру, схильності, причини та умови, що вплинули на формування злочинного наміру тощо.

На нашу думку, для повної характеристики особи злочинця необхідно мати такі дані:

- фізико-біологічні властивості особи (стать, вік, зріст, статура, фізичні дані тощо);
- морально-психологічні (світогляд, переконання, риси характеру, звички, емоції, темперамент тощо);
- соціально-побутові (сімейний стан, місце проживання, роботи, навчання, суспільні відносини у при виконанні окремих видів діяльності);
- соціально-правові (злочинний досвід, наявність судимості, ставлення до вчиненого тощо).

Фізико-біологічні характеристики особи злочинця тісно пов'язані з такими елементами криміналістичної характеристики, як спосіб учинення злочину та слідами злочинного посягання. Стать та вік особи здебільшого впливає на обрання ним того чи іншого способу. Злочинці молодого віку обирають більш примітивні способи вчинення злочину, пов'язані, як правило, з руйнуванням перешкод. Відповідно до структури способу вчинення злочину така складова, як приховування слідів частіше за все відсутня. Зріст, статура, фізичні характеристики особи злочинця впливають на обрання способу проникнення до приміщення. Злочинці кремезної статури проникають у приміщення шляхом зламу перешкод за допомогою власної сили або, як правило, дією такої сили на нескладні знаряддя зламу (лом, монтування). Відповідно до статури та фізичних даних злочинця утворюються певного виду сліди, що відрізняються перш за все за розміром, формою та розташуванням.

Морально-психологічним характеристикам особи злочинця приділяється достатньо уваги з боку не тільки криміналістів, а й учених у галузі криминології та юридичної психології. У юридичній психології розділяють особистісні характеристики злочинця за типами: насильницького, сексуально-насильницького, корисливо-насильницького, корисливого тощо. Особи, які вчиняють крадіжки, незалежно від їх виду, мають низку спільних рис. Як зазначає М.І. Єнікєєв «особа злочинця – крадія, як правило, деформована його стійким включенням у кримінальне середовище, дефектами сімейного виховання вже у ранньому віці, хронічним незадоволенням його насущними потребами, постійною ситуативною залежністю» [3, с. 41].

Потреби та погляди крадіїв вкрай обмежені та примітивні й непов'язані зі сприйняттям загальноприйнятих соціальних цінностей. Відсутність соціальної адаптації посилюється такими чинниками, як відсутність сім'ї, спеціальності, постійного місця роботи, а інколи й місця проживання. Крадії характеризуються постійною антисуспільною спрямованістю поведінки: пияцтва, вживання наркотиків. Як правило,

вони також схильні до вчинення інших видів злочинів: хуліганства, грабежів, у сфері обігу наркотиків. Риси характеру крадія: жадібність, прагнення до незаконного збагачення, нечесність, егоїзм тощо формуються під впливом загальної корисної спрямованості його діяльності.

Серед соціально-побутових характеристик особи злочинця для розслідування крадіжок з приміщень магазинів важливе значення має місце проживання. Вивченням матеріалів кримінальних проваджень встановлено, що 58 % крадіїв проживало у безпосередній близькості від місця вчинення крадіжки. Користуючись наведеними даними, слідчі при розслідуванні злочину гарячими слідами повинні у першу чергу відпрацьовувати будинки поблизу місця вчинення злочину. За місцем роботи особи злочинців характеризуються таким чином: без постійного місця роботи або навчання складають 60 % від загальної кількості злочинців; працюючі – 25 %; учні професійно-технічних училищ коледжів, технікумів – 11 %, інші – 4 %.

Соціально-правові характеристики особи злочинця є найголовнішими, тому що вони пов'язують між собою інші складові особистості крадія, безпосередньо впливають на спосіб учинення злочину, предмет злочинного посягання та інші елементи криміналістичної характеристики. Залежно від професійних навичок та досвіду злочинної діяльності В.А. Журавель поділяє злочинців, які вчинюють крадіжки, на дві групи: «а) професійні злодії, для яких крадіжки є основним джерелом існування. Як правило, такі особи раніше були судимі за аналогічні злочини і в цьому значенні злочинна діяльність – одна з найбільш сталих і «рецидивонебезпечних». Вони ж очолюють злочинні формування і мають певну спеціалізацію; б) особи, які вчинили крадіжку через якісь конкретні обставини, що склалися (залишені без догляду особисті речі громадян або без належної охорони матеріальні цінності, незамкнені двері квартири чи автомашини тощо). Ці особи викрадають предмети, що перебувають на виду (в основному невеликої кількості), і намагаються швидко залишити місце крадіжки» [4, с. 233].

Погоджуючись з наведеною класифікацією, вважаємо, що у зв'язку з соціально-економічною кризою у країні можна виділити групу осіб, які у зв'язку з важким матеріальним становищем, змушені здобувати собі засоби для проживання злочинним шляхом. Вони, як правило, раніше не засуджені, іноді вперше вчиняють крадіжки, мають нестійку антисуспільну направленість. Вони вчиняють крадіжки з магазинів частіше за все у відкритий спосіб з прилавків, коли магазини відчинені.

Список використаних джерел:

1. Жбанков В.А. Человек как носитель криминалистически значимой информации. М. : Ассоциация «Профессиональное образование», 1993. 36 с.
2. Колесниченко А.Н., Коновалова В. Е. Криминалистическая характеристика преступлений. Х.: Юрид. ин-т, 1985. 92 с.
3. Еникеев М.И. Юридическая психология. М. : Норма, 2008. 256 с.

4. Керівництво з розслідування злочинів : науково-практичний посібник / [В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін.] ; за ред. В. Ю. Шепітька. Х. : Одісей, 2010. 960 с.

Сіроух Ірина Володимирівна
здобувач кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СПОСОБУ ЗЛОЧИНУ У СПРАВАХ ПРО ЗВІДНИЦТВО

У справах про звідництво центральне місце займає аналіз способів його вчинення. Спосіб злочину є системою дій під час підготовки, вчинення та його приховування. За даними узагальнення кримінальних проваджень у справах про звідництво можна зробити висновок, що у більшості випадків правопорушниками застосовувалися заходи щодо підготовки до кримінально караного діяння, зокрема: 1) планування злочину; 2) пошук приміщення чи іншого місця для розпусти; 3) добір осіб, які згодні за винагороду надавати інтимні послуги; 4) добір співучасників злочину; 5) облаштування приміщення чи іншого місця для розпусти; 6) пошук клієнтів; 7) розподіл ролей між співучасниками. Вказані способи підготовки до вчинення злочинів, пов'язаних зі створенням та утриманням місць розпусти та звідництвом, можуть бути наявні як окремо, так і в сукупності в певному кримінальному правопорушенні.

Відповідно до Кримінального кодексу України об'єктивна сторона досліджуваного кримінального правопорушення полягає у: створенні місць розпусти, їх утриманні та звідництві для розпусти.

Створення та утримання місць розпусти у теорії кримінального права, як доречно наголошує А.А. Небитов, визначено таким чином, що відсутні чіткі критерії відмежування одного діяння від іншого. Тому, створення місця – це будь-які дії, що призвели до його виникнення. Водночас утримання місця є більш небезпечним, оскільки пов'язане з тривалим його функціонуванням. Відтак, утримання місця пропонуємо визначити як забезпечення можливості одній чи декільком особам відвідати його два і більше разів. Тобто, з моменту другого використання одного й того самого місця відвідувачами протиправні дії слід кваліфікувати як утримання місць розпусти [1, с. 96-97].

Слід погодитися із вченими, які зазначають, що створення місць розпусти виникає через вчинення наступних дій: 1) завершеного пошуку приміщення чи іншого місця для вчинення розпусних дій; 2) придбання,